

מרכז המידע למודיעין ולטרור
המרכז למורשת המודיעין (מל"מ)

4 פברואר 2009

עדויות אודות שימוש באוכלוסייה אזרחית כ"מגן אנושי": פעילי חמאס שנתפסו במהלך מבצע "עופרת יצוקה" מסרו על מיקום אמצעי לחימה בבתי ספר, מסגדים ובתי מגורים וירי מקרב שכונות מגורים. העצורים מסרו גם כי פעילי חמאס השתלטו על הסיוע ההומניטארי ועשו בו שימוש לצרכיהם¹

כללי

1. במהלך מבצע "עופרת יצוקה" ברצועת עזה נעצרו בידי צה"ל עשרות פעילי טרור, רובם משתייכים לחמאס ומקצתם לארגוני טרור אחרים. העצורים הועברו לחקירת שירות ביטחון כללי. במהלך החקירות מסרו העצורים מידע רב אודות השימוש שעשתה חמאס במסגדים, בתי ספר, מוסדות ציבור ובתי מגורים כאתרים לאחסון אמצעי לחימה. כמו כן מסרו העצורים כי מבתי וממוסדות ציבור בוצע ירי רקטות וכי השימוש במוסדות ציבור לצרכים מבצעיים נעשה בשל השיקול כי צה"ל יירתע מלפגוע בהם.

2. בנוסף לכך, מסרו פעילי חמאס בחקירתם כי חמאס השתלטה על הסיוע ההומניטארי, שנשלח לרצועה, ומנעה העברתו לתושבי הרצועה לחלוקה חופשית. לדבריהם, חמאס ניצלה את השתלטותה על מקורות האספקה החיצוניים כאמצעי **לתיגמול פעילים** ולגיוס פעילים חדשים לשורתיה. פעילים שהסכימו להתגייס קיבלו תלושים לאספקת מוצרי מזון ונהנו מהטבות.

¹ על בסיס דו"ח חקירת פעילי חמאס, שנעצרו במבצע "עופרת יצוקה", מידע שהתקבל משירות ביטחון כללי. הדו"ח המלא נמצא באתר האינטרנט של השירות.

ירי רקטות מקרבת בתי ספר

סריקות של כוחות צה"ל סמוך לבית ספר ממולכד משמאל: ניתן לראות את הפתיל שהקיף את המבנה (דובר צה"ל, 11 בינואר).

3. פעילי חמאס ושאר ארגוני הטרור נוהגים לבצע ירי רקטות ופצצות המרגמה מקרבת מבני ציבור ובכלל זה **מוסדות חינוך**. השימוש במוסדות אלה נועד בעיקר להגן עליהם מפני ניסיונות צה"ל לפגוע במשגרים ובחוליות השיגור. עדויות לכך ניתן למצוא בתקופה שקדמה למבצע "עופרת יצוקה"².

4. עדות נוספת לכך ניתנה **מפעיל חמאס**, שנעצר במהלך מבצע "עופרת יצוקה". **נואף פיצל עטאר, תושב אלעטאטרה, שבצפון הרצועה, אשר נעצר ב-11 בינואר**, הודה בחקירתו כי פעילי חמאס נהגו לשגר רקטות מבתי ספר. לדוגמא נתן את בית הספר סכנין באזור אבו חלימה ובית ספר נוסף בשכונת אלמאל, מהם שוגרו רקטות. זאת, מכיוון שפעילי חמאס ידעו כי כלי הטיס הישראליים לא יפגעו בבתי ספר.

5. במהלך מבצע "עופרת יצוקה" נתקלו כוחות צה"ל לא אחת בבתי ספר שמולכדו ובמשגרים שהוצבו בסמוך לבתי ספר. באחד המקרים, לאחר עצירת האש (18 בינואר) זוהה ירי משגר רקטות לעבר ישראל שמוקם בין שני בתי ספר. במקרה זה המשגר לא הותקף על ידי חיל האוויר בשל קרבתו הרבה לבתי הספר.

² ראו ["מסמך" השימוש שעושה חמאס האזרחים כימגן אנושי](#) (ינואר 2009), עמ' 16.

שיגור רקטה מקרבת שני בתי ספר לאחר ההכרזה של ישראל על עצירת האש (דובר צה"ל, 18 בינואר)

שימוש בבתי תושבים לאחסון אמצעי לחימה וירי רקטות מבתי אזרחים ושטחים חקלאיים

אמצעי לחימה שנחשפו בבתי פעילי חמאס במבצע "עופרת יצוקה" (דובר צה"ל, 15 בינואר)

לחימה מתוך בתי מגורים: עמדה מבוצרת על גג מבנה אזרחי בלב שכונת מגורים בבית לאהיא שבצפון הרצועה

6. חמאס נוהגת לאחסן אמצעי לחימה בבתי מגורים באזורים צפופי אוכלוסין. כמו כן מתבצע לעיתים ירי הרקטות מקרבת מבני מגורים. בעיתות שגרה ובעת מבצעי צה"ל ברצועה במהלך מבצע "עופרת יצוקה" בעת תקיפות נקודתיות שבוצעו מהאוויר, אותרו פעמים רבות במצלמות חיל האוויר **פיצוצי משנה** עזים שהעידו על הכמויות הרבות של אמצעי הלחימה, שהיו מאוחסנים במקומות מגורים. אין ספק כי ע"י מיקום אמצעי הלחימה ושימוש נרחב בנקודות ירי בלב שכונות מגורים סיכנה חמאס **ביודעין** את חיי האוכלוסייה.

7. **נואף פיצל עטאר פעיל חמאס, תושב אלעטאטרה, נעצר ב-11 בינואר.** הוא סיפר כי פעילים רעולי פנים של חמאס נהגו לשגר רקטות מבתי אזרחים ומאדמות חקלאיות **למרות התנגדות התושבים** שחששו מהרס בתיהם ושדותיהם על ידי צה"ל. עם זאת, לדבריו, התנגדות התושבים המקומיים הייתה מוגבלת מכיוון שאלה שהעזו להתנגד לחמאס נענשו באמצעות ירי ברגליהם או הוצאה להורג כמשתפי פעולה³.

8. נחקר נוסף, **ראמי מצבח עבד רבו**, פעיל חמאס תושב ג'באליא, סיפר כי נהג במהלך השנה האחרונה לערוך תצפיות מביתו ולדווח לחמאס על תנועות כוחות צה"ל. כמו כן סיפר כי במהלך תקופת ה"הרגעה" פנה אליו פעיל חמאס וביקש ממנו להניח מטענים בפרדס הממוקם ליד ביתו. לדבריו אמצעי לחימה רבים של חמאס אוחסנו בפרדסים מעין אלו. גם **ראג'י מצבאח עבד רבו**, תושב ג'באליא, פעיל הג'יהאד האסלאמי בפלסטין, סיפר כי אחסן בביתו מטעני חבלה. לדבריו נוהגים פעילי חמאס להטמין מטעני חבלה ברחובות, בקרבת מסגדים ובפרדסים.

9. **עמאד יוסף חמד**, תושב בית חאנון, פעיל מבצעי של חמאס, סיפר כי לפני כשלושה חודשים נתן אישור לפעילי חמאס להחביא באדמה השייכת לו ולמשפחתו חביות ובהן משגרים ורקטות.

³ בסקירה על השימוש שעושה חמאס באזרחים כ"מגן אנושי" תועדו מקרים רבים שבהם נגרמו לתושבי הרצועה אבדות בנפש ופגיעה ברכוש כתוצאה מירי הרקטות (ראו פרק ב' בסקירה: המחיר שמשלמת האוכלוסייה האזרחית ברצועת עזה). פגיעות אלה עוררו מורת רוח בקרב התושבים ולעיתים מצא ביטוי בביקורת שהתפרסמה בכלי התקשורת. חמאס מצידה דאגה לדכא ביטויים אלו של מורת רוח ולמנוע מכלי התקשורת הפועלים ברצועה לתת ביטוי הולם לסבל התושבים כתוצאה מירי הרקטות.

לדבריו, הוטמנו באדמתו שלוש חביות ושתיים נוספות היו אמורות להיטמן. עוד מסר כי גם מאחורי ביתו הוסתרו אמצעי לחימה ביניהם רובה קלצ'ניקוב ותחמושת.

שימוש במסגדים כמחסני אמצעי לחימה

אמצעי הלחימה שנמצאו במסגד במהלך מבצע "עופרת יצוקה". משמאל: תותח נ"מ (דובר צה"ל, 13 בינואר)

אמצעי לחימה שנחשפו במסגד במהלך מבצע "עופרת יצוקה" (דובר צה"ל, 15 בינואר)

נקודת שיגור רקטות סמוך למסגד במחנה הפליטים שאטי, שבצפון רצועת עזה

פתח מנהרה סמוך למסגד אלח'אק בבית לאהיא, שבצפון הרצועה

10. חמאס ושאר ארגוני הטרור עושים לעיתים קרובות שימוש במסגדים הרבים הפזורים ברחבי הרצועה **לצרכיהם הצבאיים**. **צבחי מאג'ד עטאר**, פעיל צבאי של חמאס, תושב אלעטאטרה סיפר בחקירתו כי כחלק מההכשרה הצבאית שעבר בחמאס הוא קיבל שיעורים תיאורטיים בנושאים שונים כמו ירי רקטות וטילי RPG. שיעורים אלו הועברו **במסגד בלאל בן רבח הממוקם באלעטאטרה, שבצפון הרצועה**.

11. **ראמי מצבח עבד רבו**, פעיל חמאס תושב ג'באליא, סיפר כי חמאס אחסנה אמצעי לחימה רבים במסגדים דוגמת **מסגד צלאח אלדין** (נמצא בשכונת זייתון, כיכר השוטר). מסגד זה שימש מחסן רקטות ואמצעי לחימה של חמאס.

שימוש במבני ציבור (בית חולים, מועדון ספורט) לצרכים צבאיים

נקודת שיגור רקטות בסמוך למבני ציבור במחנה הפליטים שאטי, שבצפון רצועת עזה

12. **עמאד יוסף חמד**, תושב בית חאנון, פעיל מבצעי של חמאס סיפר, בחקירתו כי חמאס מיקמה מחנה אימונים במועדון ספורט מאחורי מסגד עמר אבן עבד אלעזיז בח'אן יונס. הוא סיפר גם על מעבדה לייצור מטעני חבלה ורקטות שמוקמה במבנה המנהל האזרחי במחנה הפליטים ג'באליא, שבצפון הרצועה.

13. **ראמי מצבח עבד רבו**, פעיל חמאס, תושב ג'באליא, מסר בחקירתו כי פעילים בכירים בחמאס השתלטו במהלך מבצע "עופרת יצוקה" על בונקר גדול מאד הממוקם תחת מבנה בית החולים שיפאא' בעיר עזה והסתתרו שם. בנוסף לכך, לאחר המבצע השתלטה חמאס (בשבוע האחרון של ינואר 2009) על מרפאה של הסהר האדום בח'אן יונס והפכה אותה למתקן כליאה.

השתלטות חמאס על הסיוע ההומניטארי וניצולו לצרכיה הפוליטיים

העברת סיוע הומניטארי במעבר כרם שלום במהלך ימי המבצע (דובר צה"ל, 2 בינואר, 5 בינואר, 6 בינואר)

14. **נואף פיצל עטאר פעיל חמאס**, תושב אלעטאטרה, נעצר ב-11 בינואר. הוא סיפר כי עובדים מטעם ממשל חמאס הם אשר קלטו את כל הסיוע ההומניטארי שנשלח מישראל לרצועת עזה. התושבים שהיו זכאים לקבל את הסיוע בחינם, נהגו [או שמא נאלצו] לשלם עבור המצרכים. לדבריו ניתן היה לזהות את הסיוע שהגיע מישראל הודות לכיתוביות בעברית שהיו על גבי האריזות.

15. **צבחי מאג'ד עטאר**, פעיל מבצעי של חמאס, תושב אלעטאטרה, שבצפון הרצועה, סיפר בחקירתו כי על מנת לעודד גיוס לשורותיה נוהגת חמאס לספק למתגייסים תלושים לקבלת מוצרי מזון. סביר להניח כי מוצרי המזון, שחולקו למתגייסים, הגיעו לידי חמאס כחלק מהסיוע ההומניטארי שהגיע לרצועה.

16. **חאמד פרג' צאלח**, תושב ג'באליא, התייחס בחקירתו לשליטת חמאס על הסיוע ההומניטארי שמגיע לרצועה מטעם אונר"א. לדבריו, מצב זה קיים למעשה מיום השתלטות חמאס על הרצועה (יוני 2007). כתוצאה מכך, פעילי פתח אינם מקבלים סיוע, בעוד שמזון וציוד מועברים ישירות לפעילי חמאס ולתומכיהם.

17. יצוין כי במהלך מבצע "עופרת יצוקה" עלו לא אחת טענות על כך ש**חמאס משתלטת על הסיוע ההומאניטארי שמגיע לרצועה** ומנתבת אותו לתומכיה. כך למשל כותב גולש בפורום של פתח (הפורום הפתחאוי): "הסיוע נכנס לקופות של חמאס. הם מוכרים אותו לאזרח העני... שנאלץ לחבוש כומתה ירוקה כדי שיוכל לקנות (קרי, להזדהות עם חמאס). אם אתה לא חובש את הכומתה הירוקה – אין לך אוכל ושתייה בעזה". גולש אחר הוסיף כי "מיליציות חמאס לוקחות את הסיוע שמגיע ונותנות אותו לפעילים של התנועה... חמאס מוכרת את הסיוע... ובמחירים מופקעים". הוא הלך על כך שהסיוע לא מחולק על ידי ארגונים כמו אונר"א עצמו, הצלב האדום אלא על ידי חמאס (הפורום הפתחאוי, 15 בינואר). טענות אלו של פתח מקבלות איפוא אימות בחקירתם של פעילי חמאס, שנפלו לידי צה"ל.

18. כשבועיים לאחר המבצע, ב-4 בפברואר 2009, מסר דובר אונר"א, כריסטופר ג'ונס, כי **שוטרים ממשטרת חמאס פשטו (3 בפברואר) על מחסני אונר"א והחרימו מתוכם [או שמא בזזו מתוכם] 3,500 שמיכות ויותר מ-400 חבילות מזון שהיו מיועדים לחלוקה לאזרחי הרצועה (א.י.פי, 4 בפברואר).**

סיוע של אונר"א שהועבר לרצועת עזה (אתר אונר"א, 17 בינואר) חמאס משתלטת על סיוע זה ומנתבת אותו לתומכיה